

عضو مجلس خبرگان رهبری مطرح کرد

ضرورت فعال‌سازی «فقه وحدت» در حوزه‌های علمیه

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی، با تأکید بر ضرورت توجه علمی و فقهی به مسئله وحدت اسلامی، اظهار کرد: یکی از نیازهای مهم امروز، فعال‌سازی دانش علمی با عنوان «فقه وحدت» است. ما در حوزه‌های علمیه، تاکنون به‌صورت مستقل و نظام‌مند، دانشی تحت عنوان «فقه وحدت» نداشته‌ایم.

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی در ادامه خاطرنشان کرد: عبور از وضعیت موجود و حرکت به سمت فهم دقیق‌تر و تحقق عینی‌تر وحدت اسلامی، نیازمند آن است که مسئله وحدت از سطح شعار و ادبیات عمومی به عرصه نظریه‌پردازی علمی منتقل شود و یک چارچوب فکری منسجم بتواند مبنای فعالیت‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی در این حوزه قرار گیرد.

امت اسلامی، حقیقتی تکوینی و قطعی و فراتر از اختلافات و منازعات

این استاد حوزه علمیه در تشریح مراحل شکل‌گیری نظریه امت اسلامی، ضمن تفکیک میان «جعل تکوینی» و «جعل تشریعی»، به آیه شریفه «إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً» استناد کرد و گفت: وحدت امت در این مرحله وابسته به رفتار، اختلافات و منازعات اعضای آن نیست. هنگامی که خداوند امت را «امت واحده» قرار می‌دهد، این جعل و قرار الهی، با اختلافات بعدی از میان نمی‌رود. حتی اگر افراد جامعه اسلامی با یکدیگر اختلاف پیدا کنند با این اختلافات به نزاع و درگیری منجر شود، اصل وحدت امت همچنان پابرجاست.

ورود به مرحله تشریع؛

اخوت اسلامی به‌عنوان یک جعل وضعی

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی، دومین مرحله این نظریه را ورود به حوزه تشریع دانست و اظهار کرد: مرحله دوم، «جعل تشریعی وضعی اخوت اسلامی» است که در آیه شریفه «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» مورد تأکید قرار گرفته است. در این آیه، خداوند مؤمنان را «برادر» قرار می‌دهد و این اخوت، یک جعل وضعیتی و تشریعی است. سیاق آیه، بیان یک درخواست، توصیه یا تقاضا نیست؛ بلکه با صراحت و قاطعیت، یک وضعیت را جعل و تثبیت می‌کند.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به کاربرد واژه «إِنَّمَا» در آیه «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» افزود: استفاده از «إنما» نیز بر این معنا تأکید دارد و نشان می‌دهد که رابطه اخوت میان مؤمنان، یک رابطه مشروط و قابل صرف‌نظرکردن نیست. این تعبیر، بر ثبوت و استحکام این رابطه دلالت دارد و برای آن «برو و برگردی» در نظر گرفته نشده است.

اخوت اسلامی؛ مرجعی برای تنظیم روابط میان مؤمنان

وی ادامه داد: بر همین اساس، اخوت اسلامی می‌تواند به‌عنوان یک مرجع و نقطه فکری قرار گیرد که همه مؤمنان باید رفتار و روابط خود را با آن تنظیم و تراز کنند. به بیان دیگر، اصل اخوت نباید تابع اختلافات باشد؛ بلکه این اختلافات هستند که باید در چارچوب اصل اخوت مورد ارزیابی و مدیریت قرار گیرند.

از وحدت تکوینی تا اخوت تشریعی؛

دو لایه از مفهوم امت اسلامی

این استاد حوزه با تفکیک این دو مرحله خاطرنشان کرد: در مرحله نخست، سخن از «امت واحده» به‌عنوان یک حقیقت تکوینی است؛ حقیقتی که اصل وجود امت را تثبیت می‌کند و پیش از

را به‌عنوان یک جعل و اراده الهی مورد شناسایی قرار می‌دهیم، طبیعی است که باید برای آن، قواعد، احکام و ضوابط فقهی

نیز استخراج و تبیین شود؛ بنابراین، فقه وحدت باید به‌عنوان یک عرصه جدی در مطالعات حوزوی مورد توجه قرار گیرد.

«قاعده تغافل» و «قاعده تعاشُر»؛

بخشی از قواعد فقه وحدت

وی با اشاره به ظرفیت گسترده منابع روایی شیعه برای استخراج قواعد مرتبط با وحدت گفت: قواعد بسیار زیادی در این زمینه وجود دارد که از جمله آنها می‌توان به «قاعده تبار»، «قاعده تغافل»، «قاعده تعاشُر» و «قاعده تمایز» اشاره کرد.

عضو مجلس خبرگان رهبری ادامه داد: این قواعد تنها نمونه‌هایی از مجموعه گسترده‌ای هستند که می‌توان آنها را در چارچوب «فقه وحدت» مورد مطالعه، دسته‌بندی و استنباط قرار داد و ده‌ها و حتی صدها قاعده دیگر نیز در این زمینه قابل شناسایی است.

ظرفیت‌های فراوان روایات اهل بیت (علیهم‌السلام) برای تدوین منظومه فقه وحدت

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی، با انتقاد از مغفول‌ماندن این ظرفیت علمی اظهار کرد: با وجود حجم گسترده روایات و قواعد مرتبط با روابط میان مسلمانان و حفظ وحدت امت، به‌دلیل اینکه تاکنون باب مستقلی در فقه برای این موضوع گشوده نشده است، بسیاری از این معارف و قواعد همچنان در میان روایات ما باقی مانده و به‌صورت یک منظومه فقهی منسجم استخراج و ارائه نشده‌اند.

وی تأکید کرد: لازم است این ظرفیت از حالت پراکنده و ناشناخته خارج شود و با ایجاد یک باب علمی و فقهی مشخص، قواعد مرتبط با وحدت، اخوت، تعامل، مدارا و مناسبات میان مسلمانان شناسایی، تبیین و نظام‌مند شود. عضو مجلس خبرگان رهبری افزود: فعال‌سازی فقه وحدت می‌تواند زمینه‌ای برای بازخوانی بخش مهمی از میراث روایی اهل بیت (علیهم‌السلام) و تبدیل آن به یک منظومه علمی و کاربردی در حوزه مناسبات امت اسلامی فراهم کند.

فقه اخوت، فقه وحدت و فقه مصلحت امت باید به‌صورت یک منظومه فعال شود

عضو مجلس خبرگان رهبری، با تشریح برخی مبانی فقهی و اجتماعی مرتبط با وحدت و همبستگی امت اسلامی، اظهار کرد: در این حوزه می‌توان سه محور کلان را مورد توجه قرار داد که عبارت‌اند از: «فقه اخوت»، «فقه وحدت» و «فقه مصلحت امت».

وی افزود: این سه‌محور باید در کنار یکدیگر دیده شوند و نمی‌توان مسئله وحدت امت اسلامی را صرفاً در چارچوب یک بحث اخلاقی یا توصیه‌ای مورد بررسی قرار داد؛ بلکه لازم است برای آن، مبانی فقهی، اجتماعی و هویتی به‌صورت منسجم و نظام‌مند تبیین شود.

امت اسلامی و احکام متناسب با شرایط اضطراری

عضو مجلس خبرگان رهبری، با بیان اینکه اختلافات و منازعات نباید موجب نادیده‌گرفتن اصل اخوت میان مسلمانان شود، خاطرنشان کرد: حتی در شرایطی که اختلافات به سطح جنگ و درگیری می‌رسد، اصل اخوت همچنان باید به‌عنوان یک اصل حاکم مورد توجه قرار گیرد. بر همین اساس، توجه به سیره امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) می‌تواند مبنایی برای بازتعریف مناسبات میان جوامع و کشورهای اسلامی باشد؛ چراکه از منظر اسلامی، اختلافات سیاسی، تاریخی و اجتماعی نباید اصل تعلق مسلمانان به یک امت و برادری دینی آنان را به حاشیه براند.

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی همچنین با اشاره به رویکرد رهبر معظم انقلاب اسلامی در این زمینه گفت: رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز پس از این جنگ، در ارتباط با کشورهای اسلامی، مسئله اخوت و ارجاع به اصل برادری اسلامی را مورد توجه قرار داده‌اند.

ضرورت فعال‌سازی دانش «فقه وحدت» در حوزه‌های علمیه

عضو مجلس خبرگان رهبری در ادامه سخنان خود، با تأکید بر ضرورت توجه علمی و فقهی به مسئله وحدت اسلامی اظهار کرد: یکی از نیازهای مهم امروز، فعال‌سازی دانش و حوزه‌ای علمی با‌عنوان «فقه وحدت» است. ما در حوزه‌های علمیه تاکنون به‌صورت مستقل و نظام‌مند، دانشی تحت عنوان «فقه وحدت» نداشته‌ایم. ممکن است طرح چنین عنوانی در نگاه نخست نامأنوس به نظر برسد؛ اما اگر مسئله را از مبانی بالادستی و از «جعل الهی» آغاز کنیم، به این نتیجه می‌رسیم که وجود و توسعه فقه وحدت، یک ضرورت است. این استاد حوزه علمیه تصریح کرد: زمانی که اصل اخوت و وحدت

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی، عضو مجلس خبرگان رهبری، در بخش علمی چهلمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی که ۷ شهریور در سالن همایش پژوهشگاه مطالعات تقریبی قم برگزار شد، با اشاره به تحولات و پیشرفت‌های صورت‌گرفته در حوزه ادبیات وحدت اسلامی طی سال‌های اخیر، اظهار کرد: اگرچه در این زمینه گام‌های مهمی برداشته شده و ادبیات وحدت نسبت به گذشته توسعه قابل توجهی یافته است، اما همچنان در حوزه نظری با خلأهای جدی مواجه هستیم و نبود یک نظریه منسجم موجب شده است که ظرفیت‌های فکری و علمی موجود به‌شکل کامل در مسیر تحقق وحدت اسلامی به‌کار گرفته نشود. وی افزود: در سال‌های اخیر، ادبیات و پیشرفت‌های بسیاری را در زمینه وحدت اسلامی پشت‌سر گذاشته‌ایم؛ اما به‌دلیل برخی مشکلات تاریخی و اسنادی که تعصب‌های ریشه‌دار ایجاد کرده است، همچنان در بخش‌هایی از عرصه فکری و رفتاری، با نوعی آلودگی و اختلال ادراکی نسبت به مفهوم و حقیقت وحدت مواجه هستیم.

مشکلات تاریخی و تعصب‌های ریشه‌دار؛

عضو مجلس خبرگان رهبری، با اشاره به تأثیر برخی زمینه‌های تاریخی و اسنادی بر نگرش‌های موجود نسبت به وحدت اسلامی، تصریح کرد: بخشی از مشکلاتی که امروز در مسیر وحدت مشاهده می‌شود، ریشه در گذشته دارد و در طول تاریخ، مجموعه‌ای از برداشت‌ها، تعصب‌ها و تلقی‌های نادرست شکل گرفته که بر فهم و رفتار جوامع اسلامی نسبت به مسئله وحدت اثر گذاشته است.

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی ادامه داد: اگر قرار است حرکت در مسیر وحدت اسلامی استمرار پیدا کند و دستاوردهای سال‌های گذشته توسعه یابد، باید این حرکت بر یک بنیان فکری و نظری مستحکم استوار شود و در این مسیر، لازم است به میراث اسلامی و اندیشه‌ای که امامین انقلاب بر جای گذاشتند، توجه جدی داشته باشیم.

ضرورت حرکت از خاستگاه نظریه در مسیر وحدت اسلامی

وی با تأکید بر ضرورت آغاز حرکت در مسیر وحدت اسلامی از یک خاستگاه نظری مشخص، گفت: ما تاکنون از خاستگاه یک نظریه منسجم حرکت نکرده‌ایم؛ درنتیجه، دانش‌ها، علوم و ظرفیت‌های علمی و فکری خود را نیز به‌صورت هدفمند و هماهنگ در جهت یک نظریه جامع درباره وحدت فعال نکرده‌ایم.

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی تصریح کرد: مسئله وحدت اسلامی، نیازمند آن است که از سطح ادبیات عمومی و توصیه‌های کلی فراتر رود و به یک چارچوب نظری منسجم تبدیل شود؛ چارچوبی که بتواند ابعاد مختلف وحدت را تبیین کند، مبانی آن را مشخص سازد و مسیر تبدیل این مبانی به رفتار و اقدام عملی را نیز روشن کند.

انقلاب اسلامی و اندیشه امام؛

از منابع شکل‌گیری نظریه وحدت

وی در ادامه با اشاره به منابع و خاستگاه‌های احتمالی برای تدوین نظریه وحدت اسلامی اظهار کرد: تجربه انقلاب اسلامی، رهنمودهای امام فقید، اندیشه و سیره امام شهید(علیه‌السلام) و آیات قرآن کریم، می‌توانند از مهم‌ترین خاستگاه‌های شکل‌گیری و تدوین چنین نظریه‌ای باشند.

عضو مجلس خبرگان رهبری افزود: تجربه انقلاب اسلامی و اندیشه امام، می‌تواند ظرفیت مهمی برای بازخوانی مسئله وحدت و دستیابی به یک چارچوب نظری جدید فراهم کند؛ چراکه در این میراث فکری، مسئله وحدت اسلامی از یک توصیه صرف فراتر رفته و به‌عنوان یکی از مسائل اساسی جهان اسلام مورد توجه قرار گرفته است.

«طرح یک تئوری» برای آغاز مسیر نظریه‌پردازی وحدت

حجت‌الاسلام والمسلمین مبلغی در بخش دیگری از سخنان خود تأکید کرد: آنچه من در این محضر عرضه می‌کنم، طرح یک تئوری است؛ یعنی همه می‌توانند آن را نقد کنند، اشکال‌های آن را مطرح و آن را تکمیل کنند تا در نهایت بتوانند به یک نظریه تبدیل شود.

عضو مجلس خبرگان رهبری تأکید کرد: برای استمرار و تعمیق حرکت وحدت اسلامی، لازم است ظرفیت‌های علمی و فکری موجود به‌صورت سازمان‌یافته وارد این عرصه شوند و با تکیه بر منابع اسلامی، تجربه انقلاب اسلامی و میراث فکری امام، زمینه برای شکل‌گیری یک نظریه جامع و منسجم در حوزه وحدت فراهم شود.